

Duurzaamheid

---

1. Sleutelwoord

Misschien is duurzaamheid wel het sleutelwoord wanneer het om de toekomst van de aarde, en dus ook van onze universiteit gaat. Die is met vallen en opstaan duurzaam gebleken. Gesticht in 1425 behoort zij tot de oudste instellingen van ons land, ouder dan het land zelf. Vandaag is duurzaamheid de plek waar vele draden van ons leven en denken samenkomen. Ze heeft met vraagstukken van klimaat en energie te maken. Maar dieperliggend ook met rechtvaardigheid en vrede. En uiteindelijk met een visie waarin de mens altijd primeert. Niet als gulzige consument die de aarde uitput. Niet als regelgever die formele vereisten in de plaats stelt van inhoud. Maar wel als een mens die niet van zichzelf vervreemd is, die zich voor zijn omgeving verantwoordelijk voelt, respect heeft voor wat hem omringt, zelf beseffend dat hij op aarde enkel een voorbijganger is. Duurzaamheid is de keuze voor een andere toekomst dan de schijnbaar onvermijdelijke.

In 2013, bij het begin van onze beleidsperiode, werd duurzaamheid voor het eerst een zelfstandig domein in ons universitair beleid, met een eigen vicerector. Sindsdien hebben we beslissende stappen gezet om prioriteiten scherp te stellen, maar ook om de gedragenheid van het universitaire duurzaamheidsbeleid te vergroten. We hebben een kader uitgetekend waarin de haalbaarheid van maatregelen realistisch wordt ingeschat en ruimte wordt gecreëerd om ze uit te voeren. We zetten ook lijnen uit om het duurzaamheidsdenken structureel in te bedden als een kerntaak van de universiteit. Uiteraard blijft duurzaamheid in de komende vier jaar een transversaal beleidsdomein met een eigen vicerector en wordt een nieuw beleidskader duurzaamheid uitgetekend in samenwerking met de andere domeinen.

Tegelijk legden we de basis voor de organisatorische en materiële omkadering van het universitair duurzaamheidsbeleid. Zo hebben we vooral gezorgd voor het opzetten van nieuwe structuren zoals de Duurzaamheidsraad, het Netwerk Duurzaam Onderwijs, en de Klankbordgroepen. Ecoteams zijn opgericht in de faculteiten. We zullen deze omkadering bestendigen en de nodige middelen ter beschikking stellen om ze verder uit te bouwen. We gaan ook aandacht besteden aan een multicampusmodel voor duurzaamheid met duurzaamheidspromotoren en een contactpersoon per campus.

De nieuw opgerichte Dienst Duurzaamheidsbeleid zullen we verder uitgebouwen en versterken. Deze dienst vindt onderdak in het prachtige Zwartustersklooster. Daar huist ook het Green Office, dat is opgevat als een begeleid studenteninitiatief, een laboratorium voor de toekomst waar vrank en vrij de meest uiteenlopende initiatieven worden ontwikkeld. Het Green Office geniet uiteraard verdere ondersteuning voor het uitbreiden van zijn werking op de andere campussen. Daarnaast zijn er de Duurzaamheidsincubator in de Ateliers Vermeylen in de Minderbroedersstraat en het Stiltehuis in Egenhoven. Het Stiltehuis (voormalig Jozefietenhof, aanvankelijk Jezuïetenhuis) werkt zes maanden per jaar als zomerhuis. Leden van de universiteit kunnen er vergaderzalen of individuele reflectiekamers

reserveren. We trachten in de toekomst het Stiltehuis het hele jaar open te houden en zullen daarvoor ecologisch verantwoorde verbouwwerken doen.

2. Duurzaamheid en klimaatneutraliteit in het beleid

In mijn programma van 2013 pleitte ik al voor het concept van een ‘Duurzame Universiteit’. Een doorgedreven streven naar klimaatneutraliteit en milieuduurzaamheid is een absolute basisvoorwaarde om het waarmede ‘Duurzame Universiteit’, in de ruimere, meer existentiële zin van het woord, te realiseren. Daarom is de KU Leuven het zichzelf verplicht om in haar eigen beleid een voorbeeldfunctie te vervullen.

De inspanningen voor duurzaamheid in ons beleid in goede samenwerking met de Technische Diensten, worden nog versterkt. Bij de opstelling van het nieuwe energiebeleidsplan houden we terdege rekening met de adviezen van de Duurzaamheidsraad. We zetten maximaal in op duurzaamheid bij renovaties en verbouwingen. We werken aan een globale visie bij het duurzaam omgaan met ons historisch patrimonium en gaan resoluut voor klimaatneutraliteit bij alle nieuwbouwprojecten. Daarbij staan we altijd open voor suggesties van leden van de universitaire gemeenschap. Een recent voorbeeld is de geplande parkeergarage ter compensatie van verdwijnende parkeergelegenheid van Imec en de KU Leuven op de campus Arenberg. Afspraken met Imec voor een veel grotere garage lagen voor in 2013, toen we aan onze beleidsperiode begonnen. In een eerste fase werd, na een positieve dialoog met Imec, de omvang gereduceerd. Het nieuwe ontwerp werd dan later onder impuls van alerte collega’s bijgestuurd tot een volledig klimaatneutraal project. Tegelijk zetten we in op een betere ontsluiting van de campus met de fiets en het openbaar vervoer, samen met de solide afspraak voortaan structureel met Imec te overleggen. Een klimaatneutrale garage: het klinkt als een paradox. Maar de discussie en de gevonden oplossing zijn een fase in een bewustwordingsproces waarbij de KU Leuven het voortouw neemt. Ze helpen sterk in het zoeken naar een breed draagvlak voor een ‘duurzaam’ duurzaamheidsbeleid.

In eenzelfde gedachtegang past de verdere sensibilisering en responsabilisering voor een bewuste omgang met energie bij alle geledingen van de universitaire gemeenschap. We moeten in onze eigen residenties een voorbeeldfunctie inzake energiezuinig beheer vervullen, en samen met de bevoegde overheden energievriendelijke kamers op de privé-markt stimuleren.

We betrekken nu al academische expertise bij de ontwikkeling van een kwaliteitsvolle en duurzame groenomgeving op onze campussen, overal in Vlaanderen. Welke bomen en planten waar worden geplaatst, hoe en waarom, is een belangrijke opdracht, niet zomaar een simpele uitvoerende taak. De politiek van de University of Notre Dame in Indiana is daarbij een lichtend voorbeeld. We voeren de actiepunten van het Plan Groen uit, betrekken de Klankbordgroep Groen van bij de aanvangsfase bij nieuwe projecten en werken aan het opstellen van een duurzaamheidstoets voor nieuwe bouwwerken. Een eerste case is de herziening van het masterplan voor de Campus Arenberg die zal gebeuren via een participatief proces met veel aandacht voor groen en duurzaamheid.

Op het vlak van mobiliteit bouwen we voort op de studie van *Transport & Mobility Leuven*. We zetten creatief in op een vermindering van de mobiliteitsvraag en in het bijzonder op een vermindering van de woon-werkverplaatsingen met de auto. Dat vraagstuk heeft vele facetten, thuiswerk speelt bijvoorbeeld een rol. Tegelijk nemen we maatregelen om (elektrisch) fietsen aantrekkelijker te maken, gedeeld vervoer te vergemakkelijken en gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren. We stellen een reisbeleid op

waarbij we duurzame alternatieven zoals teleconferencing meer onder de aandacht brengen. We informeren en sensibiliseren wanneer het om vliegtuigreizen gaat.

Verdere stappen voor een realistische integratie van duurzaamheidsaspecten in het aankoopbeleid van de KU Leuven zijn noodzakelijk. Daarbij stemmen we ons beleid af op de principes van de circulaire economie. De universiteit zal duurzaamheidscriteria inschrijven in haar nieuwe raamovereenkomsten. We moeten ook een gecoördineerd beleid voeren voor het afdrucken van rapporten, thesissen en publicaties. Daarbij kijken we natuurlijk altijd naar de omstandigheden, en kiezen voor een faciliterend en stimulerend, maar geen autoritair beleid.

Een ander aandachtspunt zijn de maatregelen voor het bevorderen van gezonde en duurzame voeding in onze studentenrestaurants en bij onze interne catering. We streven er bewust naar om het assortiment aan *fairtrade*-producten en producten uit duurzame landbouw uit te breiden. We nemen duurzaamheidseisen op in onze overeenkomsten met Alma en andere leveranciers.

Ook zal meer aandacht gaan naar een duurzaam omgaan met de afvalproblematiek via doorgedreven communicatie en sensibilisering en een verdere verduurzaming van de afvalinzameling en -verwerking.

3. Invloed op de buitenwereld

Een duurzaamheidsbeleid voeren betekent voor de KU Leuven het voortouw nemen in het uittekenen van een toekomstvisie en de brede universitaire gemeenschap samenbrengen rond het duurzaamheidsthema. Die toekomst ligt in een zo evenwichtig mogelijke wereld, waaraan we door ons onderzoek en onderwijs bijdragen. Ontwikkeling en welzijn, gezondheid, vrede en rechtvaardigheid zijn er prioritair, terwijl honger, angst, geweld en armoede zo efficiënt mogelijk worden bestreden, zonder de toekomst van de aarde in gevaar te brengen.

Duurzaamheid houdt naast de belangrijke zorg voor het milieu ook grote aandacht in voor het welzijn van huidige en toekomstige generaties op het gebied van gezondheid, onderwijs, sociale rechtvaardigheid en genderevenwicht, hier en elders. Ons duurzaamheidsbeleid moet daarom steunen op een basisfilosofie die duurzaamheid in al haar aspecten tot haar recht laat komen. Dat vraagt een verstrengeling van filosofie, economie, technologie, ecologie, gender, armoedebestrijding en veel meer. En dat zowel lokaal als regionaal, zowel nationaal als internationaal.

In deze optiek heeft de universiteit een bijzondere verantwoordelijkheid bij de samenstelling van haar beleggingsportefeuille. Rechtstreekse participatie in bedrijven voor de ontginning en verhandeling van fossiele brandstoffen zijn niet langer aanvaardbaar en zetten wij stop. Verder moet de KU Leuven haar investeringen in beleggingsfondsen aan een consequente duurzaamheidstoets onderwerpen. We moeten tenslotte nagaan hoe de universiteit door haar beleggingen bedrijven kan aansporen om bijzondere inspanningen te doen op het vlak van reconversie en verduurzaming. Een fijnmazige aanpak is noodzakelijk. Door thesissen en projecten kunnen we nagaan welke energiebedrijven zich grondig voor duurzaamheid inspannen, en dus onze steun verdienen, ook via onze beleggingsportefeuille.

Duurzaamheidsbeleid vertrekt tevens vanuit een bepaalde visie op ontwikkeling. De IRO is bijzonder goed geplaatst om een antwoord te bieden op de uitdagingen die duurzame ontwikkeling stelt. Daarom moet het besef dat universitaire ontwikkelingssamenwerking een ideaal instrument is om internationale duurzaamheid gestalte te geven, meer ingang vinden. We zullen de duurzaamheidsaspecten in

ontwikkelingssamenwerking en internationalisering versterken. Daarbij valoriseren we de ervaringen en netwerken die we door onze samenwerking met partners in het Zuiden hebben opgebouwd.

4. Duurzaamheid en interdisciplinariteit in onderzoek en onderwijs

Een duurzame en dus ook klimaatneutrale samenleving heeft zowel (toegepast) onderzoek over duurzaamheid als (fundamenteel) onderzoek voor duurzaamheid nodig. Samen vormen zij de weg naar 'duurzaam onderzoek'. Onderzoek voor duurzaamheid wordt gekenmerkt door een geïntegreerde aanpak, niet alleen tussen de disciplines onderling: ook wetenschap en beleid worden geïntegreerd. Beide vormen van wetenschap rond duurzaamheid zijn nodig. De ontwikkeling van wetenschap voor duurzaamheid is essentieel om complexe maatschappelijke problemen op te lossen, zoals klimaatsverandering, epidemieën, de onrechtvaardige verdeling van rijkdom en de toekomst van de democratie. Vaak ontstaan knelpunten voor duurzaamheidsonderzoek door de manier waarop de wetenschap doorgaans is georganiseerd, namelijk in disciplinaire onderzoeksgroepen. Daarom moet de interdisciplinariteitsbonus bij de selectie van onderzoeksprojecten behouden en zelfs versterkt worden. Onderzoeksprojecten rond complexe duurzaamheidsproblemen verdienen ondersteuning. Het *Leuven Sustainable Earth Research Center* heeft daarbij een belangrijke rol. Realisaties op het vlak van duurzaamheid worden mee in aanmerking genomen bij de beoordeling van benoemings- en bevorderingsdossiers.

Inzake onderwijs bestaat een onderscheid tussen onderwijs over duurzaamheid (met een nadruk op het inhoudelijke, het vaktechnische) en onderwijs voor duurzaamheid (met een klemtoon op het methodologische en het didactische). Beide benaderingen schragen duurzaam onderwijs aan de universiteit. Ze hebben hun plaats in al onze onderwijscurricula en in onze kwaliteitszorgmethode COBRA. We werken het ondersteunings- en professionaliseringsaanbod voor docenten rond duurzaam onderwijs verder uit. Het Netwerk Duurzaam Onderwijs, dat hierin een centrale rol speelt, wordt verder uitgebreid en ondersteund. Tenslotte plannen we een universiteitsbrede opleidingscommissie met het oog op de ontwikkeling van interdisciplinaire opleidingsonderdelen, in het bijzonder over en voor duurzaamheid.

5. Duurzaamheid in de menselijke omgang

Een universiteit die duurzaamheid beoogt, wil die ook voor de mens. Kwaliteit van leven, van werk, van menselijke relaties zijn daarbij belangrijk.

Daarom verdient een verduurzaming van het personeels- en studentenbeleid alle aandacht. Een goed personeelsbeleid zet in op de veerkracht en de continuïteit van de dienstverlening, maar evenzeer op de algemene levenskwaliteit en de tevredenheid van de medewerkers. Ondanks de positieve resultaten van de tevredenheidsenquête, moet de KU Leuven een nog gericht, coherenter en structureler beleid voeren om het psychosociale welzijn van personeel en studenten te bevorderen en problemen vroegtijdig op het spoor te komen en te begeleiden. We moeten ook bestaande initiatieven verder uitbouwen en beter bekend maken, laagdrempeligheid is essentieel.

Een breder kader voor verdere initiatieven van de KU Leuven op het gebied van duurzaamheid zijn de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG of *Sustainable Development Goals*), zoals die in 17 deeldomeinen zijn opgesomd door de Verenigde Naties. De KU Leuven moet een voortrekkersrol spelen in het realiseren van deze doelstellingen. Wij moeten dit evenwel doen op een eigen en authentieke wijze,

zonder holle verklaringen, maar met continue, concrete, stapsgewijze realisaties, die verder en dieper gaan dan het afvinken van lijstjes. We moeten streven naar echt eigenaarschap. De SDG zijn nooit af. Ze moeten zelf leiden tot duurzame reflectie en inspanningen. In dat verband worden bijvoorbeeld dwarsverbanden gelegd tussen de Duurzaamheidsraad, de IRO en de Academische Senaat. Willen de SDG meer zijn dan een beginselverklaring, dan is het deze geïntegreerde aanpak die we moeten volgen. Met ambitie, en met concrete plannen.

Het is van belang dat de KU Leuven regelmatig, in principe om de twee jaar, en open rapporteert over de resultaten en dat het duurzaamheidsbeleid op een wetenschappelijk onderbouwde manier wordt opgevolgd. Dit zal in eerste instantie gebeuren op basis van een instellingseigen kader van concrete doelstellingen, die we dan naast andere initiatieven in de samenleving leggen. Daarnaast kunnen we ons laten inspireren door referentiekaders zoals het GRI of *Global Reporting Initiative*. Een waarachtige duurzaamheidspolitiek geeft ruimte aan ieders eigen stappen en initiatieven in dat verband. Duurzaamheid mag geen eis van buitenaf zijn of blijven, ze is een leeg en toekomstloos begrip als ze niet van binnenuit wordt gedragen, vanuit het hart.